

УДК 811.161.3

UDC 811.161.3

**ПРЫЁМЫ ЗМЯНЕННЯ
КАМΠΑЕНЕНТАГА СКЛАДУ
ФРАЗЕАЛАГІЧНЫХ АДЗІНАК
У МАСТАЦКІХ ТВОРАХ
У. КАРАТКЕВІЧА**

**METHODS OF CHANGING
THE COMPONENT COMPOSITION
OF PHRASEOLOGICAL UNITS
IN THE WORKS OF ART
BY V. KOROTKEVICH**

В. І. Карнеева,
*аспірант кафедры
славянскай філалогіі МДУ
імя А. А. Куляшова*

O. Korneeva,
*Postgraduate student
of the Department of Slavic Philology
of MDU named after A. A. Kulyashov*

Паступіў у рэдакцыю 28.02.2025.

Received on 28.02.2025.

У артыкуле разглядаюцца такія прыёмы змянення кампанентнага складу фразеалагічных адзінак, як пашырэнне кампанентнага складу і замена кампанента. Праводзіцца апісанне гэтых прыёмаў з тэарэтычнага і практычнага боку. Тэарэтычны бок прадугледжвае аналіз існуючых класіфікацый найбольш аўтарытэтных даследчыкаў у галіне фразеалогіі. Практычны аналіз грунтуецца на выяўленні трансфармаваных фразеалагічных адзінак у эпічных творах вялікай і сярэдняй формы У. Караткевіча і іх структурна-семантычнай характарыстыцы. Робіцца выснова, што змяненне кампанентнага складу ўзуальнай фразеалагічнай адзінкі не заўсёды прыводзіць да змены яе семантыкі. Часцей за ўсё яно накіравана на прыстасаванне фразеалагічнай адзінкі да кантэкстуальнага асяроддзя.

Ключавыя словы: ўзуальная фразеалагічная адзінка, аказіянальная фразеалагічная адзінка, прыёмы змянення, трансфармацыя фразеалагічнай адзінкі, пашырэнне кампанентнага складу, замена кампанента.

The article examines such methods of changing the component composition of phraseological units, as expanding the component composition and replacing the component. These methods are described from a theoretical and practical perspective. The theoretical side involves the analysis of existing classifications of the most authoritative researchers in the field of phraseology. The practical analysis is based on the identification of transformed phraseological units in the epic works of large and medium form by V. Korotkevich and their structural and semantic characteristics. It is concluded that changing the component composition of a common phraseological units does not always lead to a change in its semantics. Most often, it is aimed at adapting the phraseological unit to the contextual environment.

Keywords: usual phraseological unit, occasional phraseological unit, methods of change, transformation of phraseological unit, expansion of component composition, replacement of component.

Уводзіны. Уключэнне ў мастацкае паведамленне фразеалагічных адзінак (далей – ФА) робіць яго больш яркім, каларытным, вобразным. Нягледзячы на тое што для ФА адной з ключавых прыкмет з'яўляецца ўстойлівасць і пастаянства яе лексічнага складу, у мастацкіх тэкстах нярэдка знаходзіць сваё адлюстраванне і такая з'ява, як аўтарская перапрацоўка ФА. Для пісьменніка ФА не з'яўляюцца застылымі і нязменнымі адзінкамі. У кожнай з іх ён бачыць невычарпальны патэнцыял для семантычнага і стылістычна-сіntaxічнага абнаўлення.

Аktуальнасць даследавання аказіянальных ФА бачыцца ў неабходнасці выяўлення асаблівасцей іх функцыянавання і тэндэнцый развіцця. ФА ў разнастайным маўленчым ужыванні даюць аб'ектыўнае ўяўленне пра фразеалагічны слоўнік любой мовы, і беларуская не з'яўляецца выключэннем. Паколькі індывідуальна-аўтарскія пераўтварэнні ФА абапіраюцца на структурна-семантычныя мадэлі, характэрныя для канкрэтнай мовы, апісанне трансфармацый ФА мае значэнне для выяўлення аб'ектыўных заканамернасцей агульнамоўнай фразеалагічнай сістэмы.

Ужыванне аказіянальных ФА характарызуе індывідуальны аўтарскі стыль любога пісьменніка. Больш за тое, змененыя ФА нярэдка з'яўляюцца сродкамі яго фарміравання. У гэтых адно-

сінах надзвычай паказальным уяўляецца стыль У. Караткевіча, у мастацкіх творах якога знаходзім шмат прыкладаў ужывання трансфармаваных ФА. Апошняя акалічнасць і абумоўлена мэта нашага артыкула – вывучэнне аказіянальных трансфармацый ФА ў творчасці пісьменніка, а менавіта прыкладаў змянення кампанентнага складу ФА.

Асноўная частка. Сярод прыёмаў змянення кампанентнага складу ФА для мастацкіх твораў У. Караткевіча найбольш характэрныя пашырэнне кампанентнага складу ФА і замена кампанента ФА.

Пашырэнне кампанентнага складу ФА (пашырэнне кампанентнага складу ФА; ускладненне ФА словам свабоднага ўжывання) – гэта прыём, які адносіцца да структурна-семантычнага тыпу індывідуальна-аўтарскага (далей – ІА) пераўтварэння ФА і шырока выкарыстоўваецца пісьменнікам. Магчымасць падобнага пашырэння Н. М. Амосава бачыць у наяўнасці ФА самастойнай сіntaxічнай валентнасці, якая праяўляецца ў тых выпадках, «калі замкнутыя, здавалася б, межы фразеалагізма рассяваюцца, дапускаючы пранікненне дабавачных пераменных кампанентаў, якія злучаюцца не з усім фразеалагізмам у цэлым, а з якім-небудзь пэўным яго членам» [1, с. 12].

Аказіянальнае пераўтварэнне ФА адбываецца падчас уключэння ў яе склад слоў свабоднага

уживання. Кампаненти, якія ўскладняюць ФА, арганічна ўпісваюцца ў яе структуру, уплываючы тым самым на значэнне. Пашырэнне кампанентнага складу ФА становіцца магчымым дзякуючы структурнай раздзельнаафармленасці і патэнцыйнай рухомасці яе межаў. І. Ю. Трацякова звязвае прычыну шырокага выкарыстання гэтага прыёму з адносна лёгкім і зразумелым механізмам пераўтварэння ФА, «паколькі фразеалагізм уяўляе сабой спалучэнне двух і больш знамянальных слоў <...>, паколькі дадаць свабоднае слова да любога слова-кампанента фразеалагізма, актуалізаваўшы сінтаксічную валентнасць гэтага кампанента, не складае асаблівай цяжкасці. Носьбіт мовы ведае, як гэта робіцца, на прыкладзе элементарнай спалучальнасці слоў – розных часцін мовы ў сучаснай рускай мове: назоўнікі пашыраюцца прыметнікамі, лічэбнікамі, займеннікамі, дзеепрыметнікамі, назоўнікамі; дзеясловы пашыраюцца назоўнікамі, прыслоўямі <...> і г. д. Такім чынам, граматычная аснова ФА – спалучэнне слоў – з’яўляецца фактарам, які схіляе да трансфармацыі зыходнай граматычнай мадэлі ФА» [2, с. 4].

У аснову класіфікацыі тыпаў пашырэння ФА звычайна пакладзена адпаведнасць пашыральніка пэўнаму члену сказа. На гэтай падставе выдзяляюцца тры тыпы пашырэння кампанентнага складу ФА: атрыбутыўны, аб’ектны і акалічнасны [3, с. 136]. Намі было заўважана, што ў творах У. Караткевіча найбольш прадстаўлены першы тып. Да атрыбутыўнага тыпу аўтар найперш звяртаецца пры апісанні знешнасці герояў: «На рабоце часам бывае страшней, – крыху жоўчана і з’едліва сказаў ён, **абводзячы разумнымі вачыма сваю калекцыю**» [4, с. 218] і «**Ён выскаліў белыя роўныя зубы**: – Невялічкі рэцыдыў шкадавання. А здорава гэта, Косміч. Сіла, магутныя рукі за спінаю. Род волатаў-людзей на волатах-конах. І сцягі над галавой. І слава на ўвесь свет» [4, с. 349].

Так, у рамане «Чорны замак Альшанскі» з дапамогай аказіянальных ФА апісваецца псіхіятр Вітаўт Лыганоўскі, ён жа – князь Вітаўт Альшанскі. У першым прыкладзе назіраем, як узуальная ФА **абводзіць вачамі (вачыма)** са значэннем ‘аглядаць, акідаць позіркам’ [5, с. 41] пашыраецца дзякуючы ўключэнню ў яе кампанентны склад прыметніка **разумнымі**, у другім прыкладзе – узуальная ФА **выскаляць зубы** са значэннем ‘смяяцца, рагатаць; насміхацца з каго-н.’ [5, с. 259] пашыраецца за кошт прыметнікаў **белыя роўныя**. Відавочна, што новыя аказіянальныя ФА не мяняюць семантыкі ўзуальных ФА, але ж, дзякуючы ўключэнню ў іх склад новых слоў, становяцца персаніфікаванымі, суадносячыся з канкрэтным персанажам твора.

Атрыбутыўны тып пашырэння кампанентнага складу ФА ўжываецца і пры апісанні ўнутраных якасцей герояў: «**Суцешыла мяне ва ўсёй гэтай гісторыі тое, што яна, убачыўшы маё аддаленне, *скінула – мабыць, па дурасці – маску зычлі-***

вай, addанай, пакорлівай кабеты» [4, с. 41]. Гэты прыклад цікавы для нас найперш комплексным выкарыстаннем розных прыёмаў змянення ФА. Разам з пашырэннем кампанентнага складу ўзуальнай ФА **скідаць маску** ‘станавіцца самім сабой; пераставаць прывтварацца, прыкідвацца’ [6, с. 399] за кошт аднародных азначэнняў назіраем і дыстантнае размяшчэнне, калі дзеяслоў **скідаць** аддзелены ад астатніх кампанентаў устаўной канструкцыяй **мабыць, па дурасці**. Такім чынам, утвораная аказіянальная ФА не толькі ўтрымлівае ў сабе апісанне персанажа (Зоі Пярэверенкі), але і адначасова нязмушана выражае ацэначнае стаўленне да яе ўчынку. Акрамя апісання ўнутраных якасцей герояў, атрыбутыўны тып выкарыстоўваецца і для характарыстыкі стасункаў паміж персанажамі. Так, узуальная ФА **быць на нажах** ‘у рэзка варожых адносінах’ [6, с. 77] сама па сабе мае яскравую экспрэсіўна-эмацыянальную ацэнку, калі ж ФА пашыраецца за кошт парцэляванай канструкцыі, то і эмацыянальны напал адпаведна ўзрастае: «**З бацькам я тады *быў на нажах. Магчыма, найбольш вострых за ўсё жыццё***» [4, с. 348].

Пашырэнне кампанентнага складу ўзуальных ФА **пад руку** ‘ў чыё-н. уладанне, пад чыю-н. уладу (трапіць, вярнуць і пад.)’ [6, с. 341] і **даваць слова** ‘цвёрда абяцаць што-н., запэўніваць у чым-н.’ [5, с. 351] прыметнікамі **высокая** і **каралейскае** ў аповесці «Цыганскі кароль» неабходна, каб паўторна падкрэсліць высокі статус былога дробнага лідскага шляхціца Якуба Знамяроўскага сярод цыган, якія яго баяліся і паважалі настолькі, што зрабілі сваім каралём: «**Праз некалькі дзён з’яўляецца да Знамяроўскага дэлегацыя цыганоў Лідскага павета і просіць прыняць іх пад сваю высокую руку – за мужнасць**» [7, с. 517]; «**Даю сваё каралейскае слова – адаб’ём твой маёнтак...** Чуеце, чэрці, кароль слова дае!» [7, с. 525].

У аповесці «Дзікае паляванне караля Стаха» знаходзім цікавы прыклад ужывання аказіянальнай ФА, якая ўтрымлівае ў сабе антытэзнае супрацьпастаўленне: «**У нашых жылах не *блакітная, а брудная кроў***» [7, с. 351]. Узуальная ФА **блакітная кроў** ‘чалавек дваранскага паходжання’ [6, с. 77] шляхам пашырэння яе прыметнікам **брудны**, які ў гэтай канструкцыі ўспрымаецца як антонім да слова **блакітны**, набывае не супрацьлеглае значэнне – чалавек не дваранскага паходжання, а зусім іншае – чалавек, які робіць дрэнныя ўчынкі. Так рашуча выказалася Надзея Яноўская пра ўвесь шляхецкі род: «**Каб вы ведалі, колькі крыві, забойстваў, сіроцых слёз, звычайнага броду на кожным шляхецкім гербе! Колькі забітых, запалоханых да смерці, пакрыўджаных!**» [7, с. 351].

У рамане «Чорны замак Альшанскі» таксама сустракаецца прыклад змянення семантыкі ўзуальнай ФА пасля пашырэння яе кампанентнага складу: «**А левая скронь? Ляўшун быў, ці што? Ці можа, *па старой “царскай” яшчэ***

памяці? Тады леўшуноў (здаецца), ды людзей з пляскатай ступнёй <...> у армію не бралі» [4, с. 235]. Так, узвальная ФА па старой памяці 'з пачуцця ранейшай дружбы, пад уплывам успамінаў аб мінулым (рабіць што-н.)' [6, с. 77], дзякуючы пашырэнню прыметнікам *царскі*, узятым у двукоссе, набывае дадатковае значэнне – падзеі, якія адбываліся падчас праўлення цара.

Другім прыёмам змянення кампанентнага складу ФА з'яўляецца **замена кампанента ФА**. Гэты прыём з'яўляецца самым ужывальным відам кантэкстуальнага пераўтварэння ФА. М. Л. Шадрын такую папулярнасць звязвае з разнастайнасцю магчымых замен: «У якасці кампанентаў-замяняльнікаў могуць выступаць асобныя словы, пераменныя словазлучэнні, сказы, фрагменты іншых ФА ці нават цэлыя ФА. Адначасова замену можа зрабіць не толькі адзін кампанент, але і большая іх колькасць» [8, с. 194]. Аказіянальная замена кампанента ФА ажыццяўляецца на аснове парадыгматычных сувязей гэтых кампанентаў з лексічнымі моўнымі адзінкамі. Так, кампанент, які замяняецца, і кампанент, на які замяняецца, могуць знаходзіцца ў сінанімічных, антанімічных, паранімічных і інш. адносінах. І. Ю. Трацякова выкарыстоўвае адпаведныя паняцці – карэляты-сінонімы, карэляты-антонімы, карэляты-паранімы і пад. Паколькі сінанімія з'яўляецца адным з найбольш распаўсюджаных відаў сістэмных адносін у лексіцы, у аказіянальных ФА У. Караткевіча карэляты-сінонімы таксама займаюць вядучае месца.

Як карэляты-сінонімы ўспрымаюцца фразеалагічныя кампаненты *дамоклаў меч* і *сякера* пры трансфармацыі ўзвальнай ФА *вісець (над кім, над чым) як домоклаў меч* 'пастаянная небяспека, неадступная пагроза' [6, с. 40]: «Ён ведаў яе, яны ўсе ведалі, бо праклён *вісеў* над нашчадкамі гэтых нечасціўцаў, *як сякера*» [7, с. 363]. Замена кампанента *дамоклаў меч* на сітуацыйны сінонім *сякера* прыводзіць да з'яўлення аказіянальнай ФА *вісець як сякера* з тым жа значэннем, што і ўзвальная. Але праз замену новай ФА ўжо не мае той кніжнай узвышанай экспрэсіўна-стылістычнай афарбоўкі, таму і асацыіруецца менавіта з рэаліямі беларускага побыту таго часу.

Даючы вызначэнне такому паняццю, як сітуацыйны сінонім (далей – СС), М. Л. Шадрын піша, што гэта слова, «сінанімічнае стабільнаму кампаненту, які выцясняецца ім толькі ў канкрэтнай моўнай сітуацыі, але не звязанае з ім сінанімічнымі адносінамі ў іншых выпадках ужывання. Замена кампанента сітуацыйным сінонімам не парушае агульнае значэнне звароту, а толькі ўдакладняе яго, прыводзячы ў адпаведнасць з дадзенымі кантэкстуальнымі абставінамі» [8, с. 194].

Прыкладамі СС з'яўляюцца і наступныя пары слоў у ФА: *цыганскае сонца* ('начное свяціла, месяц' [6, с. 428]) і *воўчае сонца*: «Як свечка, палаў палац апошняга "рыцара" беларускай зямлі, *рыцара* начных разбояў і *воўчага сонца*» [7, с. 497]; *па <самае> гора* ('звыш усякай меры

(нацярапецца, наваявацца і пад.)» [5, с. 320]) і *пад пілотку*: «А нічога. Не выдумляе. Відаць, што сербануў гэтай ваеннай раскошы аж *пад пілотку* <...>» [4, с. 174]; *мача ў галаву стукнула (ударыла)* ('хто-н. зрабіў безразважны ўчынак' [6, с. 27]) і *віно стукнула ў галаву*: «*Віно*, як кажуць, *стукнула нам у галаву*. Мы даганялі, і валілі, і таўклі; звераняты, *выгадаваныя сусламы вайны*» [9, с. 351]; *замятанне слядоў* ('знішчэнне ці ўтойванне таго, што можа быць доказам віны' [5, с. 461]) і *заціранне слядоў*: «*І ўжо чаго яны ў Кладзенскай акрузе не нарабавалі! Толькі вось Альшанскі цэлы быў. Аж пакуль у маі сорок чацвёртага не пачала гуляць па загадзе Гімлера "komtenda 1005", заціранне слядоў злачынства, "акцыі санітарныя"*» [4, с. 110]. Прыведзеныя прыклады яшчэ раз пацвярджаюць, што СС не мяняюць семантыкі аказіянальнай ФА, а толькі прыстасоўваюць апошнюю да кантэкстуальнага асяроддзя. Так, прыметнік *воўчы* адсылае да пана Дубатоўка, які меў драпежны нораў і жорсткі характар і, як воўк, па начах наводзіў страх на наваколле. Назоўнік *пілотка* (летні ваенны форменны галаўны ўбор) арганічна ўспрымаецца ў аказіянальнай ФА, калі гаворка ідзе пра В. Быкава, які ваяваў на франтах ВВВ. Узвальная ФА *мача ў галаву стукнула (ударыла)* у слоўніку мае паметы «прастамоўная, асуджальная». Дзякуючы замене аказіянальнай ФА, па-першае, ужо не гучыць так зніжана і груба. Па-другое, аўтар гэтым акцэнтуюе нашу ўвагу на тым, што дзеці вайны – гэта асаблівае пакаленне. Вайна ўплывае на іх псіхіку, як алкагольны напой атручвае іх свядомасць і пазбаўляе здольнасці цвяроза разважаць. Пра ваенныя падзеі ўгадваецца і ў рамане «Чорны замак Альшанскі», таму аказіянальная ФА *заціранне слядоў злачынства* найперш наводзіць на думку пра фашысцкія крывавае расправы над мірнымі жыхарамі, таму што кроў можна зацерці з вопраткі, падлогі, а не замесці.

Хоць і рэдка, але сустракаюцца выпадкі, калі ўжыванне СС прыводзіць і да змены семантыкі ФА. Параўнаем: з *адкрытай душой (сэрцам)* ('вельмі шчыра, даверліва, чыстасардэчна; без прадуманасці (рабіць што-н., адносіцца да каго-н.)' [5, с. 405]) і з *адкрытым тварам*: «*Гэта не вера. Я ведаю. Але нават каб не ведаў – я б верыў. Іначай гэта была б занадта вялікая подласць – не сказаць мне. Усё адно адбылося б усё, як яно адбылося. Але я, прынамсі, ведаў бы, чаго мне чакаць. І чакаў бы з адкрытым тварам. Яна сказала б. Яна зусім не такая...*» [9, с. 298]. Аказіянальная ФА губляе першапачатковы сэнс і выкарыстоўваецца ў значэнні 'быць гатовым да любых жыццёвых сітуацый; ведаючы ўсё акалічнасці, можна прымаць усе магчымыя варыянты зыходу падзей'.

Акрамя СС, знаходзім прыклады ўжывання У. Караткевічам і моўных сінонімаў (далей – МС). Так, *пець (спяваць) дыфірамбы* ('празмерна ўхваляць, вельмі ўзнosiць каго-, што-н.' [6, с. 218])

і *панегірыкі* (у другім пераносным значэнні 'празмерная пахвала; хвалебны водзый аб кім-, чым-н.' [10, с. 59]): «Золата, золата! *Тысячы панегірыкаў трэба спяваць уладзе тваёй над душами людзей*» [7, с. 477]; *паслаць к чорту* ('груба абляяць, так, каб больш не прыставаў, не турбаваў і пад.' [6, с. 191]) і *д'яблу* ('злы дух, чорт, сатана, які супрацьстаіць Богу' [11, с. 244]): «*Ды што з табою, урэшце, хлопча? Рэктара пад тры д'яблы паслаў? Га?*» [4, с. 46]; *плюнуць у вочы (твар)* ('выявіць у рэзкай форме знявагу, пагарду і пад. да каго-н.' [6, с. 227]) і ў *морду*: «*Не дажыў я яшчэ да таго часу, каб над маім лепшым сябрам смяяліся дзяўчаты. А калі дажыву – можаш плюнуць мне ў морду, вось што*» [7, с. 288]; *цюкнуць у галаву* ('раптоўна з'явіцца ў свядомасці' [6, с. 629]) і *башку*: «*Ды што ж гэта ёй у башку дурную цюкнула, – гарачыўся Паўлаў. – На табе, ні села ні пала. Хоць бы папярэдзіла. Хлопцы ёй такія пачкамі паўсюль валяюцца?*» [9, с. 298]. У прааналізаваных прыкладах МС таксама не прыводзяць да змены семантыкі аказіянальнай ФА, яны толькі ўзмацняюць глыбіню пачуццяў герояў твораў: ад радасці (задавальнення, веселасці) да гневу (агрэсіі, злосці, абурэння).

Заклучэнне. Пашырэнне кампанентнага складу ФА і замена кампанента ФА даволі шыро-

ка прадстаўлены ў творчасці У. Караткевіча. Гэта тлумачыцца тым, што падобныя механізмы пераўтварэння з'яўляюцца лёгкімі і зразумелымі для любога носьбіта мовы. Так, пашырэнне складу ФА часцей за ўсё адбываецца за кошт уключэння прыметніка ў яе структуру, а замена кампанента ФА – на аснове сінанімічных сувязей. Часцей за ўсё такія ўключэнні і замены не прыводзяць да кардынальнай змены семантыкі аказіянальнай ФА ў параўнанні з узуальнай, але ж дзякуючы ім трансфармаваныя ФА становяцца больш прыстасаванымі да мастацкага кантэксту. Да аказіянальных ФА У. Караткевіч звяртаецца, калі неабходна даць трапнае і дакладнае апісанне знешнасці герояў, іх унутраных якасцей або ахааратарызаваць эмацыянальны стан персанажаў, нечакана ахопленых хваляваннем, трывогай ці неспакоем і пад.

Нягледзячы на тое што падчас трансфармацыі і актуалізацыі ФА становіцца арганічнай часткай тэксту, пры гэтым яна не адрываецца цалкам ад зыходнай, паколькі павінна быць зразуметая чытачом. Таму ключом да правільнага ўспрымання і інтэрпрэтацыі аказіянальнай ФА служыць агульнаўжывальная моўная адзінка, значэнне якой зафіксавана слоўнікамі і захоўваецца нават у выпадку яе пашырэння або змянення.

ЛІТАРАТУРА

1. Амосова, Н. Н. Основы английской фразеологии / Н. Н. Амосова. – Ленинград : Изд-во ЛГУ, 1963. – 208 с.
2. Третьякова, И. Ю. Оказиональная фразеология (структурно-семантический и коммуникативно-прагматический аспекты) : дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.01 / Третьякова Ирина Юрьевна. – Ярославль, 2011. – 379 л.
3. Вакуров, В. Н. Основы стилистики фразеологических единиц / В. Н. Вакуров. – М. : Изд-во МГУ, 1983. – 175 с.
4. Караткевіч, У. Збор твораў : у 25 т. / У. Караткевіч. – Мінск : Маст. літ., 2015. – Т. 10 : Чорны замак Альшанскі : раман. – 383 с.
5. Лепешаў, І. Я. Слоўнік фразеалагізмаў : у 2 т. / І. Я. Лепешаў. – Мінск : Беларус. энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2008. – Т. 1 : А–Л. – 672 с.
6. Лепешаў, І. Я. Слоўнік фразеалагізмаў : у 2 т. / І. Я. Лепешаў. – Мінск : Беларус. энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2008. – Т. 2 : М–Я. – 704 с.
7. Караткевіч, У. Збор твораў : у 25 т. / У. Караткевіч. – Мінск : Маст. літ., 2013. – Т. 4 : Аповесці. Легенда : канец 1940-х – 1958 гг. – 861 с.
8. Шадрин, Н. Л. Перевод фразеологических единиц и сопоставительная стилистика / Н. Л. Шадрин ; под ред. Ю. М. Скребнева. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1991. – 218 с.
9. Караткевіч, У. Збор твораў : у 25 т. / У. Караткевіч. – Мінск : Маст. літ., 2013. – Т. 5 : Легенды. Навела. Паэма. Аповесць : 1960–1972 гг. – 541 с.
10. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы : больш за 65 000 слоў : у 2 т. / пад рэд. І. Л. Капылова. – Мінск : Беларусь, 2022. – Т. 2 : Н–Я. – 483 с.
11. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы : больш за 65 000 слоў : у 2 т. / пад рэд. І. Л. Капылова. – Мінск : Беларусь, 2022. – Т. 1 : А–Н. – 487 с.

REFERENCES

1. Amosova, N. N. Osnovy anglijskoj frazeologii / N. N. Amosova. – Leningrad : Izd-vo LGU, 1963. – 208 s.
2. Tret'yakova, I. Yu. Okkaziional'naya frazeologiya (strukturno-semanticheskij i kommunikativno-pragmaticheskij aspekty) : dis. ... d-ra filol. nauk : 10.02.01 / Tret'yakova Irina Yur'evna. – Yaroslavl', 2011. – 379 l.
3. Vakurov, V. N. Osnovy stilistiki frazeologicheskikh edinic / V. N. Vakurov. – M. : Izd-vo MGU, 1983. – 175 s.
4. Karatkevich, U. Zbor tvoraŭ : u 25 t. / U. Karatkevich. – Minsk : Mast. lit., 2015. – T. 10 : Chorny zamak Al'shanski : raman. – 383 s.
5. Lepeshaŭ, I. Ya. Sloŭnik frazealogizmaŭ : u 2 t. / I. Ya. Lepeshaŭ. – Minsk : Belarus. encyklopedyya imya P. Broŭki, 2008. – T. 1 : A–L. – 672 s.
6. Lepeshaŭ, I. Ya. Sloŭnik frazealogizmaŭ : u 2 t. / I. Ya. Lepeshaŭ. – Minsk : Belarus. encyklopedyya imya P. Broŭki, 2008. – T. 2 : M–Ya. – 704 s.
7. Karatkevich, U. Zbor tvoraŭ : u 25 t. / U. Karatkevich. – Minsk : Mast. lit., 2013. – T. 4 : Apovesci. Legenda : kanec 1940-h – 1958 gg. – 861 s.
8. Shadrin, N. L. Perevod frazeologicheskikh edinic i сопоставительная стилистика / N. L. Shadrin ; pod red. Yu. M. Skrebneva. – Saratov : Izd-vo Sarat. un-ta, 1991. – 218 s.
9. Karatkevich, U. Zbor tvoraŭ : u 25 t. / U. Karatkevich. – Minsk : Mast. lit., 2013. – T. 5 : Legendy. Navela. Paema. Apoves' : 1960–1972 gg. – 541 s.
10. Tlumachal'ny sloŭnik belaruskaj literaturnaj movy : bol'sh za 65 000 sloŭ : u 2 t. / pad red. I. L. Kapylova. – Minsk : Belarus', 2022. – T. 2 : N–Ya. – 483 s.
11. Tlumachal'ny sloŭnik belaruskaj literaturnaj movy : bol'sh za 65 000 sloŭ : u 2 t. / pad red. I. L. Kapylova. – Minsk : Belarus', 2022. – T. 1 : A–N. – 487 s.